

ישיבת הכותל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדור הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת וישב תש"ע

שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד

להרוג אותו על מה שהעלילה עליו! זהו ה"לשם שמים" של אשת פוטיפר. לכן, עם כל ה"לשם שמים" של הגברת הזו, מכנה אותה רש"י - ארוורה!

הלבנת פנים - איסור שדינו "יהרג ואל יעבור"?

הראשונים באמת נחלקו לדינא, על מה שלומדת הגמרא מתמר, ש"נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים" (סוטה י, ב), האם הכונה היא כפשוטם של דברים, שבאמת צריך לההרג ולא לעבור על איסור הלבנת פנים, משום שהוא כרציחה, שהיא מג' מצוות החמורות שדינן "יהרג ואל יעבור" (עי' תוס' שם ד"ה נוח, וב"שערי תשובה" לרבינו יונה, שער ג' אות קל"ט), או שאין כאן אלא לשון מליצה ואין הדברים כפשוטם (כן נראה מהרמב"ם שהשמיט דין זה, וכן מבואר במאירי בסוטה שם). ולולא דמסתפינא, הייתי אומר הכרעה בזה. כמובן שאינני יכול להכריע בין גדולי עולם, אבל מה שנראה לכאורה בשכל הפשוט הוא, שהדין תלוי באיזו הלבנת פנים מדובר. הלבנת פנים שפוגעת, אבל היא איננה "סוף העולם" - הנפגע לא היה מעדיף למות ולא להיות נעלב באופן כזה - על הלבנה כזו אין חיוב למסור את הנפש ולא לעבור. אבל הלבנת פנים קשה, שאדם היה מעדיף למות ושלא יאמרו עליו דבר כזה - זוהי באמת הלבנת פנים שהיא חמורה כשפיכות דמים, ואדם צריך לההרג ולא להלבין פני חברו בצורה כזאת.

זכורני מלפני כמה עשרות שנים, שהיה יהודי אחד, "בעל הבית" הגון, שומר תורה ומצוות, שהיה מתפלל בשבתות בישיבת קול תורה. יום אחד נפל עליו חשד שהוא מעורב בשערוריה כספית מסויימת, ומרוב בושה הוא לא העז לצאת מביתו ולהראות את פניו ברבים. כל כך הוא התבייש. לאחר זמן לא רב, באחת השבתות, הוא הלך לביתו בין שחרית למוסף, ושם הוא איבד עצמו לדעת, ר"ל, בגלל הבושה הנוראה. אמנם לא היה צריך לעשות זאת, היה יכול לברר שהחשד אינו נכון, ואפילו אם החשד כן היה נכון, היה יושב כמה שנים בבית הסהר וכבר מזמן היה משתחרר ויוצא משם, אבל המציאות היתה שהבושה אכלה אותו. כל כך נפגע מהחשד שחשדו בו, עד שלא היה מסוגל לשאת את הבושה. על הלבנת פנים כזאת - אפשר להבין שהדין הוא "יהרג ואל יעבור". אבל הלבנת פנים שאדם לא מעדיף למות ולא להתבייש בה - על זה אין דין של "יהרג ואל יעבור". כך הייתי אומר מסברא דנפשאי, כדי למנוע מחלוקת בין ההרים. אבל עדין צ"ע

מה בין תמר לאשת פוטיפר?

רש"י אומר בפרשתנו: למה נסמכה פרשת יוסף ואשת פוטיפר לפרשת תמר? "לומר לך: מה זו (תמר) לשם שמים, אף זו (אשת פוטיפר) לשם שמים; שראתה באצטרולוגין שלה שעתידה להעמיד בנים ממנו, ואינה יודעת אם ממנה אם מבתה" (רש"י בראשית לט, א). (וכך באמת היה, שיצאו ממנה מנשה ואפרים. אלא שיצאו מבתה אסנת, אשת יוסף, ולא ממנה).

ובכל זאת, למרות ששתיהן לשם שמים נתכוונו, מכנה רש"י את תמר "צדקת" (סוטה י, ב ד"ה כיון שידעה), ואת אשת פוטיפר - "ארוורה" (בראשית מ, א). למה? כי המעשה של אשת פוטיפר לא בדיוק שווה למעשה של תמר. המשנה אומרת: "ו כל מעשיך יהיו לשם שמים" (אבות פ"ב מ"ב). "כל" לאתויי מאי? לאתויי, שגם ה"לשם שמים" יהיה לשם שמים!... כך דרש רבי מנחם מנדל זצ"ל מקוצק. בנקודה זו בדיוק טמון ההבדל בין תמר לאשת פוטיפר. ה"לשם שמים" של תמר הוא "לשם שמים" אמיתי. היא רוצה לקיים מצנת יבום, כפי שהרמב"ן מסביר, שלפני מתן תורה יבום היה לא רק באח אלא גם בקרובים אחרים (רמב"ן בראשית לח, ז), ועל כן, היות ויהודה לא נותן את תמר לשלמה (אחי בעלה), היא מנסה לקיים מצנת יבום ע"י יהודה בעצמו. לעומת זה, ה"לשם שמים" של אשת פוטיפר הוא לא כל כך אמיתי. אמנם היא ראתה באצטרולוגין שלה מה שראתה, אבל האמת היא שעיקר הדבר נבע אצלה מתאוות רעות, וה"לשם שמים" היה רק תוספת צדדית לענין.

מה הראיה לך, שה"לשם שמים" של תמר הוא אמיתי, ושל אשת פוטיפר אינו אמיתי? - הראיה היא מהבדלי ההתנהגות ביניהם. תמר מוכנה להשרף בשביל ה"לשם שמים" שלה. יהודה גוזר עליה "הוציאוהּ וְתִשְׂרֹף" (בראשית לח, כד), [על פי בית דינו של שם שדן אותה לשרפה (עי' מכות כג, ב)], "היא מוצאת" לשרפה, וכבר עומדת להיות מוצתת באש (תוס' כתובות סו, ב ד"ה דכתיב), "וְהָיָא שְׂלֵמָה אֶל תְּמִיָּה לְאָמֹר: לְאִישׁ אֲשֶׁר אֶלָּה לוֹ אֲנִי הָרָח" (בראשית לח, כה). "לא רצתה להלבין פניו ולומר 'ממך אני מעוברת', אלא 'לאיש אשר אלה לו'. אמרה: אם יודה מעצמו - יודה. ואם לאו - ישרפוני, ואל אלבין את פניו" (רש"י שם). זהו "לשם שמים" אמיתי! היא מוכנה להשרף בשביל ה"לשם שמים" שלה, ובלבד שלא תלבין את פני יהודה ברבים על מה שבאמת עשה. ואילו אשת פוטיפר מוכנה עבור ה"לשם שמים" שלה להלבין את פניו של יוסף על מה שכלל לא עשה, לטפול עליו האשמות שוא, לגרום להשלתו לבית הסהר, ואולי אף למותו. הרי היו עלולים

של עולם הזה היא רק אחד משישים ממנה (ברכות נו, ב), וזוהי הנקמה שאנו מבקשים בתפלה. "אבינו מלכנו, נקום לעינינו נקמת דם עבדיך השפוף" - על ידי הבושה שתבייש את הרשעים ששפכו את הדם הזה.

חז"ל אמרו שמשפט רשעים בגיהנם י"ב חודש (עדויות פ"ב מ"י). אבל הכלל הזה הוא לא לכל הרשעים. לרשעים גדולים במיוחד, גם שנים עשר חודש לא מספיקים. "פי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה" (ישעיהו סו, כד). גיהנם כלה, והם אינם כלים (ר"ה יז, א). לגרמנים, ולכל אלה שדומים להם, ודאי לא יספיקו שנים עשר חודש של בושה.

ענשים של בושה בעולם האמת לאמוראים לוי ושמואל

אבל מוצאים גם עונשים יותר קלים, ובכל זאת ענינם הוא - בושה בעולם האמת. הגמרא מביאה (ברכות יח, ב), ששמואל עלה פעם לשמים, וראה את לוי חברו (שכבר נפטר) יושב מחוץ לשיבה של מעלה. שאל אותו מדוע הוא יושב בחוץ, ולא נכנס לשבת עם כל הצדיקים בשיבה של מעלה? אמר לו, שכשרב אפס היה ראש השיבה למטה, לא נכנס לשיבתו, אלא למד מחוץ לשיבה עם רבי חנינא. [רבי חנינא היה גדול ולא היה כפוף לרב אפס, וישב מחוץ לשיבה, ועל כן ישב גם לוי מחוץ לשיבה כדי ללמוד עמו בחברותא (כפי שמסופר בכתיבות קג, ב)]. לוי לא התכוין לפגוע ברב אפס, רק ללמוד בחברותא עם רבי חנינא, ובכל זאת כיון שגרם בזה צער לרב אפס, שנפגע מכך שלוי לא נכנס לשיבה שלו, לכן גזרו על לוי שלא להכנס לשיבה של מעלה, כמספר השנים בהן ישב מחוץ לשיבתו של רב אפס. זו בושה גדולה בעולם הבא, אבל היא מוגבלת בזמן, כפי מספר השנים שלא למד בשיבה של רב אפס, ולא יותר.

הגמרא מספרת על בנו של ר' יהושע בן לוי, שהיה חולה מאד, וכבר יצאה ממנו נשמתו והגיעה לעולם האמת. אחר כך נרפא, ושבה אליו נשמתו. שאל אותו אביו: מה ראית בעולם האמת? אמר לו: "עולם הפוך ראיתי. עליונים למטה ותחתונים למעלה" (ביב י, ב). כלומר, "אותם שהם עליונים כאן מחמת עושרן, ראיתי שם שהם למטה. ועניים שהם בינינו שפלים, שם ראיתי חשובים" (רש"י). אמר לו אביו: לא עולם הפוך ראית, אלא "עולם ברור ראית"! מי שנכבד באמת, הוא לא זה שיש לו כך וכך מיליוני שקלים בבנק, אלא זה שיש לו כך וכך דפי גמרא בחשבון שלו, וכך וכך מעשי צדקה וחסד. זהו הנכבד האמיתי. ממילא, עולם ברור ראית, ולא עולם הפוך.

והנה, התוספות מביאים בזה פירוש אחר בשם רבינו חננאל, שב"עליונים למטה ותחתונים למעלה" אין הכונה כנ"ל, אלא הכונה היא לרב יהודה ושמואל, שבעוה"ז היה שמואל רבו של רב יהודה, ובעוה"ב נראה שמואל יושב כתלמיד לפני רב יהודה. ולמה זה? מפני שפעם אחת באה אשה לצעוק לפני שמואל שגזולים אותה, ושמואל לא שם

בהכרעה הזאת, שהרי הגמרא לא חילקה בין הלבנה להלבנה, ומשמע מזה שעל כל סוג של הלבנת פנים אמרו חז"ל "נוח לו לאדם שיפיל עצמו" וכו' (כל מר כדאית ליה). עכ"פ, ודאי צריך להזהר לא להלבין פני חברו. לא בצנעה, וכל שכן שלא ברבים.

לא אוכל לשכוח עוד מעשה שקרה פעם בשיבת "קול תורה". היה שם בחור אחד ששם משפחתו היה וייס, וכנראה שהוא לא היה כל כך חכם. בפורים חמד לו הגבאי לצון, וקרא לאותו בחור לעלות לתורה בלשון זו: יעמוד פלוני בר' פלוני וייס... (על משקל "וייזתא"). הבחור נעלב באופן קשה ביותר, ופרץ בבכי נורא!... איננו משערים לפעמים, עד כמה מילים יכולות לפגוע. לגבאי לא היתה כונה לפגוע בו עד כדי כך, אבל צריך להזהר בזה, שכן המכנה שם לחברו הוא אחד משלשה חטאים שהחוטא בהם יורד לגיהנם ואינו עולה! (ב"מ נח, ב). חז"ל אמרו, שכל מיני דברים שאדם אפילו לא חושב עליהם, עתיד לתת עליהם את הדין. למשל, אם אדם נותן צדקה לעני בפרהסיא. יש עניים שבאים בעצמם לבקש צדקה בפרהסיא, ולהם ודאי מותר לתת. אבל עני שלא מבקש בפרהסיא, ונתת לו בפרהסיא - אז התכוונת לעשות מצות צדקה, וזה יפה מאד, אבל יחד עם זה ביישת אותו, ועל זה עתיד אתה לתת את הדין (חגיגה ה, א). צריך לחשוב איך לתת צדקה בדרך כבוד, לא בדרך בזיון.

הבושה - עונש קשה ממוות

עד כמה יכולה להיות קשה הבושה רואים גם מדברי מורי ורבי, הג"ר חיים שמואלביץ זצ"ל, שאמר כך: אנו מתפללים בהזדמנויות שונות, "אבינו מלכנו, נקום לעינינו נקמת דם עבדיך השפוף". מהי הנקמה שאנו מבקשים כאן מה? האם מבקשים אנו שימותו ששה מליון גרמנים? או ששים מליון גרמנים? - הג"ר חיים שמואלביץ זצ"ל אמר שלא. לא זאת הנקמה שאנו מבקשים. הנקמה שאנו מבקשים היא, שכל אותם רשעים שחשבו לעקור את עם ישראל, בין ע"י מסיון, ובין ע"י חרב, יכירו בגודל טעותם, ויכלמו ויבושו במה שעשו. שיגיעו להכרה שהתורה היא אמת, ושעם ישראל הוא אמת, ואילו הם ואמונתם - שוא והבל. זהו העונש האמיתי לאותם רשעים! הבושה על מה שעשו! בצעירותי לא הבנתי את הדברים האלו. האם זהו כל העונש שמגיע לגרמנים על מה שעשו לנו, לומר להם "תתבישו לכם"?! זאת כל הנקמה?! - אבל היום אני מבין זאת יותר. בושה היא עונש נורא! לפעמים אף יותר ממוות. וגם אם בעולם הזה הבושה איננה נוראה כל כך, כי מתבישים לרגע ואח"כ מתגברים על הבושה, אבל בעולם הבא הבושה היא נצחית. היא אינה עוברת, אלא אוכלת ואוכלת עד הסוף. ככל שהרשעים יכירו שם יותר ויותר את האמת, וככל שיראו שם יותר את כבודם של ישראל ואת שכרם של הצדיקים, בפרט אלה שהם בעצמם אָבְדוּ מן העוה"ז, את הפאר והכבוד שהם נוחלים בעולם הבא - הבושה תלהט בתוכם יותר ויותר. זה שורף יותר מכל היסורים אחרים. זוהי האש האמיתית של הגיהנם, [שהאש

ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים. צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה. הללו בוכין, והללו בוכין. צדיקים בוכין ואומרים: היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה! ורשעים בוכין ואומרים: היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה" (סוכה נב, א). חז"ל מדברים על העתיד לבוא, אבל למעשה גם בעולם הזה זה כך, אבל להפך: הרשעים עושים מן היצר הרע הר גבוה, טוענים שאי אפשר להתגבר עליו, ואילו הצדיקים עושים ממנו חוט השערה, שקל מאד להתגבר עליו. כיצד עושים מן היצר "חוט השערה" שיהיה קל להתגבר עליו? - זוהי באמת עבודה גדולה. אחת השיטות לזה היא, הבושה. חז"ל אמרו על הפסוק (שנאמר על מעמד הר סיני) וּבְעֵבֹר תִּהְיֶה יְרָאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבַלְתִּי תִּחַטְּאוּ (שמות כ, יז), שבמעמד הר סיני קיבלנו את מידת הבושה, שאדם מתבייש לעבור עבירה. "בְּעֵבֹר תִּהְיֶה יְרָאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם" - זו בושה (נדריים כ, א). התורה מעידה כאן, שבושה זו היא מתנה לדורות, "ומי שאין לו בושת פנים, בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני" (שם). מורי ורבי הגר"ר חיים שמואלביץ זצ"ל היה אומר, שהרגשה זו יכולה לפעמים לסייע לאדם בבחירה ולהציל אותו מן החטא, במקום שיראת שמים לא היתה מצילה אותו. כיצד? ע"י שאומר לעצמו: "לא מתאים לאדם כמוני לעשות דבר שכזה! זה לא לפי כבודי"! במקום שיראת שמים לא מצילה, יכולה לפעמים הבושה להציל אותו. "למטה מכבודי לעסוק בעבירה כזאת"!

הגר"ח שמואלביץ היה מביא דוגמא לזה מחז"ל. המשנה אומרת, "לא יקרא (אדם בשבת) לאור הנר" (שבת יא, א). ואמר רבא, אם אדם חשוב הוא [שאינו רגיל להטות נר בחול מפני חשיבותו (רש"י)] - מותר (שם יב, ב). ומביאה הגמרא, שרבי ישמעאל אמר: אני אקרא ולא אטה. פעם אחת קרא ובקש להטות, (וי"א שאכן הטה). שואלת הגמרא: איך קרה כדבר הזה? הרי רבי ישמעאל אדם חשוב היה! מתרצת הגמרא: "שְׂאֵגֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, הוֹאִיל וּמְשִׁים עֲצָמוֹ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה כְּהַדְיוּט". כשהיה רוצה לְעֵינַי בְּתוֹרָה, הִיָּה שׁוֹכַח מִכָּל הַכּוֹבֵד שְׁלוֹ...! הרי שלמרות שהיתה לרבי ישמעאל יראת שמים, לא הספיקה יראת שמים זו למנוע אותו מן העברה, ורק ה"ב"ו"ש" ("לא מתאים לי להטות את הנר") היה יכול להציל אותו מן החטא, אלמלא ששם עצמו כהדיוט על דברי תורה (שיחות מוסר, תשל"ב, סוף שיחה ז).

אותו דבר עושה אחר כך יוסף הצדיק. הוא שומר על כבודו ולא חוטא. "באותה שעה (שעמד לחטוא עם אשת פוטיפר) בָּאָתָה דְמוֹת דְיוֹקְנוֹ שֶׁל אַבְיֹו וְנִרְאָתָה לּוֹ בַחֲלוֹן. אמר לו: יוסף! עתידין אחיך שיפתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם. רצונך שימחה שמך מביניהם"?! מיד פרש ולא חטא (סוטה לו, ב). מה פירוש "בָּאָתָה דְמוֹת דְיוֹקְנוֹ שֶׁל אַבְיֹו וְנִרְאָתָה לּוֹ בַחֲלוֹן"? הסביר מו"ר הגה"צ ר"א דסלר זצ"ל (מכתב מאליהו ח"ג עמ' 46), שהכוונה היא למידה המיוחדת של יעקב אבינו - מידת האמת ["תִּתֵּן אֶמֶת לְיַעֲקֹב" (מיכה ז, כ)]. כשיוסף התבונן במה שלפניו במבט

לב אליה כל כך ורב יהודה העיר לו על כך. אמנם שמואל נימק למה לא התייחס אל אותה אשה (אמר שזה לא מוטל עליו אלא על הריש גלותא), אבל בכל זאת הצדק היה עם רב יהודה ולא עם שמואל, לכן בעוה"ב ישב שמואל כתלמיד בפני רב יהודה, למרות שבעוה"ז היה רב יהודה תלמידו (תוספות שם ד"ה עליונים). מבהיל הרעיון! בגלל פעם אחת שרב יהודה צָדַק יותר משמואל, איבד שמואל את מעלתו על רב יהודה, ובעוה"ב רב יהודה הוא הרב ושמואל התלמיד! ודאי המצב הזה היה זמני בלבד, אבל גם כך יש כאן בושה גדולה וצער רוחני גדול לשמואל, לשבת בעולם האמת כתלמיד לפני מי שהיה תלמידו בעולם הזה. זהו העולם הברור. בעולם הזה אנו חיים בדמיון, ורק בעוה"ב מתגלות המדרגות הרוחניות האמיתיות של הבריות, מי למעלה ומי למטה.

הבושה - כלי עזר בעבודת ה'

חז"ל אמרו, שבעולם הבא, כל צדיק וצדיק נכנה מחופתו של חברו (ב"ב עה, א). למה? כי כל אחד מן הצדיקים מרגיש שחבירו עולה עליו במעלה מסוימת, שהוא לא השיגה. אם פלוני הצדיק למד הרבה תורה, הרי חבירו התפלל יותר טוב ממנו. ואם גם הוא התפלל יפה, הרי צדיק אחר עשה חסד או דברים אחרים יותר טוב ממנו. ממילא כל אחד ואחד - עם כל הגן עדן שלו - נכנה מחופתו של חברו, כי מרגיש צער בעצמו, למה לא השתדל גם הוא להשיג את אותה המעלה כמו חבירו (מהרש"א שם. וכ"כ הרמח"ל במסילה ישרים פ"ד). אצל גדולי עולם כמו האבות הקדושים וכדו' ודאי לא קיימת התופעה הזו, אבל לצדיקים רגילים - לכל אחד יש משהו שהוא לא עשה עד הסוף, ובוזה הוא נכוה. יש לו המון שכר על מה שעשה, והמון הנאה על מה שעשה, אבל יחד עם זה יש לו כאב ובושה על מה שלא עשה ולא קיים. כדאי א"כ להשתדל להיות גדול בפל, גם בתורה, גם ביראת שמים, גם בחסד, בצדקה, בתפילה, בכל הדברים, שלא נבוש ולא נפנה מחופתם של אחרים.

נשאלתי פעם מתלמיד חכם אחד, איזה מין עולם הבא הוא זה, כשכל אחד נכוה שם מחופתו של חברו? בשלמא לרשעים, להם באמת מגיע עונש בעולם הבא. אבל הצדיקים, למה להם מגיע הדבר הזה, להיות נכונים שם איש מחופתו של חבירו? אמרתי לאותו שואל, שכמו שאצלנו בליל פסח, כל אחד יושב ושמש שיצאנו ממצרים והלכנו לא"י, ויחד עם זה כל אחד חייב לכאוב על כך שאין לנו מקדש וחסר לנו קרבן פסח וקרבן חגיגה, כך גם בעולם הבא, כל אחד יהנה מכל המצוות שעשה, אבל יחד עם זה ירגיש גם את החסרון של מה שלא עשה. פה לא התפללתי טוב, פה לא נתתי צדקה, פה ח"ו העלבתי חבר, ופה דברתי חלילה לשון הרע. אחד לא פוטר ולא סותר את השני. "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה" (אבות פ"ד מ"ז), אבל יחד עם זה מרגישים גם "כויות" מחופתם של אחרים, כי יש דקדוק הדין על כל מה שלא היה בסדר, ועל כל מה שפגמנו. זה לא מתבטל בזה. חז"ל אמרו, "לעתיד לבוא מביאו הקב"ה ליצר הרע,

ללמוד באופן עוד יותר מהודר. כמה שאפשר להרבות בכבוד שמים. למי שאוהב ה', זו כבר סיבה מספקת, להרבות בכבוד שמים.

החשמונאים מסרו את נפשם בשביל להרבות כבוד שמים. היו יכולים לשמור שבת בסתר, וללמוד תורה בסתר, אבל הם רצו להרבות כבוד שמים, ע"י שכל ישראל יוכלו ללמוד תורה ולקיים מצות, ועבור זה הם מסרו את נפשם, לצאת למלחמה נגד יון, מעטים מול רבים.

חז"ל מביאים, שהלל היה רוחץ את פניו בכל יום, והיה אומר שמקיים בזה מצוה של כבוד שמים. "מה אם איקונין של מלכים שמעמידים אותו בבתי טרטיאות ובבתי קרקסאות, מי שנתמנה עליהם הוא מורקן ושוטפן... אני שנבראתי בצלם ובדמות - על אחת כמה וכמה!" (ויק"ר לד, ג) הגוף שלנו הוא צלם אלקים, ולכן צריך שיהיה רחוק ונקי, כדי לכבד את צלם האלקים.

ובכל זאת, עיקר ה"צלם אלקים" הוא לא הגוף שלנו, אלא הנשמה שלנו. ממילא צריך לדאוג שגם הנשמה תהיה מצוחצחת ויפה, בלי שום צל של עבירות, שום צל של הַתְּרִים מדומים, רק מה שבאמת נכון על פי ההלכה, וגם אז לא לחפש את המקלים הכי גדולים, אלא לחפש איך להרבות כבוד שמים בעולם, איך למסור עצמו על כבוד שמים כמו שעשו בית חשמונאי. הגוף הוא ג"כ צלם אלקים, אבל עיקר צלם אלקים זו הנשמה. הרמ"ק כותב, שצ"ר בשר ודם שמצייר תמונה, אם התמונה אינה דומה לדבר שאותו צייר, הרי התמונה איננה טובה. היא צריכה להיות דומה לדבר שאותו ציירו. היום יש כל מיני ציורים מודרניים, שאין בהם שום דמיון בין התמונה למציאות, אבל בתמונות אמיתיות, התמונה טובה רק אם היא דומה למקור. למשל, אם מציירים נוף, הנוף בתמונה צריך להיות דומה לנוף האמיתי. וא"כ, כדי לא "להכזיב הצורה" (כלשונו של הרמ"ק בתחילת ספרו 'תומר דבורה'), צריכים להשתדל להיות דומים לאלקים, עד כמה שבשר ודם יכול להיות דומה לאלקים, אחרת הַצֶּלֶם איננו יפה. איך נהיה דומים לאלקים? ע"י שנהיה דומים לו במידותיו, כמו שדרש אבא שאול, "זָה אֶ-לֵי נֶאֱנָהוּ" (שמות טו, ב), "הֲנִי דומה לו¹". מה הוא חנון ורחום, אף אתה הֲנִי חנון ורחום" (שבת קלג, ב). זהו הנוי האמיתי, שצלם אלקים יהיה דומה לִקְב"ה עד כמה שאפשר.

אם נשתדל להשקיע ביופי הזה, נזכה בעז"ה שיבוא מלך הכבוד וישרה כבוד בארצנו במהרה בימינו, אמן.

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך, וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

של אמת, הוא ראה שק"לשם שמים" של אשת פוטיפר איננו "לשם שמים" אמיתי (כפי שהתברר מיד אח"כ), ואז הוא החליט שלא לחטוא. "לשם שמים" אמיתי - זה בשבילי. אבל "לשם שמים" לא אמיתי - לא בשבילי ולא לכבודי. "רצונך שימחה שמך מביניהם"?! הרי זו בושה איומה! - מיד פרש ולא חטא.

להרבות כבוד שמים!

ה"מסילת ישרים" מביא, שיש אנשים שחושבים שאין צורך להתאמץ ולהרבות במצוות, כי "די לנו שלא נהיה מהרשעים הנדונים בגיהנם. אנחנו לא נדחוק עצמנו להכנס בגן עדן לַפְּנֵי ולפנים. אם לא יהיה לנו חלק גדול, יהיה לנו חלק קטן. אנו די לנו בזה, ולא נכביד על משאנו בעבור זאת" (מסילת ישרים פ"ד). לא אכפת להם לקבל מהזנב של הליתן, ולא מהראש. העיקר שהם בעולם הבא.

אבל ה"מסילת ישרים" מסביר, שהשקפה זו אינה נכונה. הרי בעולם הזה, "כל עמל האדם - להנשא על כל מי שיוכל, ולשים מקומו בין הרמים ביותר", ואם הוא מן השפלים, בושתו גדולה. ואם כך הוא בעולם הזה, שהוא עולם זמני, והמעלות בו מדומות וכוזבות, על אחת כמה וכמה שכך יהיה גם בעולם הבא, "במקום המעלה האמיתית וְהַיְקָר הנצחי", ודאי שיהיה להם צער גדול ונצחי, לראות את עצמם שפלים מזולתם במעלות האמיתיות. אם כאן בעולם הזה זוהי בושה שקשה לאדם לשאת אותה, כל שכן בעולם הבא, שהכבוד הוא אמיתי ולא מדומה. כדאי שנצייר לעצמנו את הציור הזה, הוא יכול לעזור לנו מאד.

והנה, כל זה הוא חשבון למי שזקוק באמת לחשבון הזה. אבל יש גם חשבון אחר שלא מצריך את החישובים האלה. אם אדם עובד את ה' מאהבה, הוא לא צריך לעשות חשבונות אם יהיה לו שכר בעוה"ב או לא יהיה לו, אם יהיה נכבד יותר מפלוני או פחות ממנו. הוא עובד את ה' מאהבה - אז לא צריך חשבונות אחרים. הוא יודע שכל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו, ממילא צריך לחפש איך להרבות כמה שיותר בכבוד שמים. לא מפני שאני מתביש מפלוני זה או אחר, אלא מפני שאני מחפש איך לעשות רצון ה' במדה המירבית.

הצרה היא, שלא כל אדם נמצא במדרגה כזו, שזה באמת מה שמדאיג אותו, ממילא צריך להשתמש בדיבורים על שכר ועונש ודברים אחרים. אבל מי שבאמת אוהב ה', לא צריך את החשבונות האלה, אלא עצם העובדה שהוא אוהב ה' מביאה אותו לרצות לעשות עבורו מה שיותר להסתפק במועט בעולם הבא, אלא לשאוף כמה שיותר לכבוד שמים. תמיד לראות, אולי אני יכול לעשות עוד משהו, כדי שכבוד שמים יהיה גדול יותר. אם אני נותן צדקה - לתת באופן יותר מהודר. אם אני לומד תורה -

1. "אֲנָהוּ" - נוטריקון : אני-הוא. כלומר : אני כמוהו.